

IX NAUČNI
SKUP

**MREŽA
2018**

**SPREČAVANJE I SUZBIJANJE
NASILJA**

UREDNIK:
Velisav Marković

UNIVERZITET SINGIDUNUM
*Fakultet zdravstvenih,
pravničkih i poslovnih studija*

**Valjevo
2018.**

FAKULTET ZDRAVSTVENIH, PRAVNIH I POSLOVNIH STUDIJA

UNIVERZITET SINGIDUNUM

IX NAUČNI SKUP

MREŽA 2018

SPREČAVANJE I SUZBIJANJE NASILJA

ZBORNİK RADOVA

**28.9.2018. godine
Valjevo**

ZBORNİK RADOVA
9. NAUČNI SKUP MREŽA 2018
SPREČAVANJE I SUZBIJANJE NASILJA

Doštampano izdanje

Urednik:

Prof. dr Velisav Marković

Recenzenti:

1. Prof. dr Boško Nikolić, Elektrotehnički fakultet, Univerziteta u Beogradu
2. Prof. dr Zoran Pertović, Univerzitet Singidunum, Beograd
3. Prof. dr Branka Stamatović- Gajić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
4. Prof. dr Velisav Marković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
5. Prof. dr Filip Đoković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
6. Doc. dr Dragan Obradović, sudija Višeg suda u Valjevu
7. Doc. dr Saša Marković, načelnik Policijske uprave u Valjevu
8. Doc. dr Marko Marković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
9. Doc. dr Tomislav Gajić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
10. Doc. dr Tijana Cvetić, Klinički centar Srbije

Izdavač:

Univerzitet Singidunum
Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija, Železnička 5, 14000 Valjevo

Za izdavača:

Prof. dr Olivera Nikolić, redovni profesor

Tehnička obrada:

Tatjana Gligorić
Jelena Bošković

Dizajn korica:

Tatjana Gligorić

Godina izdanja: 2018.

Štampa: SaTCIP doo Vrnjačka Banja

Tiraž: 500

ISBN: 978-86-81206-02-7

ORGANIZATOR

FAKULTET ZDRAVSTVENIH, PRAVNIH I POSLOVNIH STUDIJA VALJEVO, UNIVERZITET SINGIDUNUM

Organizacioni odbor:

1. Prof. dr Olivera Nikolić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija, Udruženje za istraživanje i razvoj „Poslovni inkubator“
predsednik Odbora
2. Prof. dr Filip Đoković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
3. Prof. dr Velisav Marković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
4. Doc. dr Biljana Tešić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
5. Doc. dr Marko Marković, Fakultet zdravstvenih, oravnih i poslovnih studija
6. Doc. dr Katarina Plečić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
7. Jelena Kaljević, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
8. Ljubica Marković, Udruženje poslovnih žena „EVE“
9. Jelena Bošković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
10. Tatjana Gligorić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija

Programski odbor:

1. Prof. dr Milovan Stanišić, Univerzitet Singidunum
2. Prof. dr Olivera Nikolić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
3. Prof. dr Boško Nikolić, Elektrotehnički fakultet Univerziteta u Beogradu
4. Prof. dr Branka Stamatović Gajić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
5. Prof. dr Velisav Marković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
6. Prof. dr Filip Đoković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
7. Doc. dr Dragan Obradović, sudija Višeg suda u Valjevu
8. Doc. dr Saša Marković, načelnik Policijske uprave Valjevo
9. Doc. dr Marko Marković, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
10. Doc. dr Duško Ranisavljević, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija
11. Doc. dr Katarina Plečić, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija

Kontakt:

Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija,
Univerzitet Singidunum,
Železnička 5,
14000 Valjevo
Srbija
tel: +381 14 29 26 10
fax: +381 14 29 26 11
web: www.fzp.singidunum.ac.rs
e-mail: konferencija.mreza@singidunum.ac.rs

OBLAST: PRAVNE NAUKE			
Red. br.	Naziv rada	Autor(i)	Strana
1.	Sudska zaštita od zlostavljanja na radu	Velisav Marković	7
2.	Suzbijanje i sprečavanje nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu	Saša Marković	16
3.	Terrorist Financing with special attention ISIS	István László Gál Melánia Nagy	27
4.	Kriminološke karakteristike neformalnog sistema u maloletničkom zatvoru	Goran Krstajić Dragan Obradović	33
5.	Maloletni prestupnici i nasilje	Dragan Obradović Goran Krstajić Marija Stanković	40
6.	Zaštita od nasilja u porodici sa aspekta sudske prakse	Milica Stojković	49
7.	Nasilje u porodici	Marko Jevtić	54
OBLAST: PSIHOLOŠKE NAUKE			
Red. br.	Naziv rada	Autor(i)	Strana
8.	Nasilje među osnovcima: Pregled literature	Leona Cilar Barbara Kegl Petra Klanjšek Suzana Kraljić Jadranka Stričević	63
9.	Nasilje u porodici, dostupnost žrtvama i opasnost za spasioce	Maja Strauss Leon Ločičnik Jadranka Stričević Anton Koželj	71
10.	Prevenција vršnjačkog nasilja	Nikola Savić Zorica Vujetić	76
11.	Upravljanje sukobima, emocionalna inteligencija i sprečavanje nasilja	Biljana Marić Danica Drulović	82

OBLAST: POSLOVNA INFORMATIKA			
Red. br.	Naziv rada	Autor(i)	Strana
12.	Bezbednsot učenika na internetu	Milijana Petrović Sonja Šumonja Snežana Bogavac Mihailović Tatjana Šubarević Stojković Aleksandar	88
13.	Tamne strane weba	Marko Marković Katarina Plečić Biljana Tešić	96
14.	Svetle i tamen strane interneta	Sonja Šumonja Milijana Petrović Tatjana Šubarević Stojković Aleksandar Snežana Bogavac Mihailović	102

MREŽA 2018

SPREČAVANJE I SUZBIJANJE NASILJA

OBLAST: PRAVNE NAUKE

UDK: 343.85:343.343.3
343.343.3:796.093
316.624:796.332.073

Suzbijanje i sprečavanje nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu Suppression and prevention of violent behaviour at sport event or public gathering

Doc. dr Saša Marković, Kriminalističko-policijski univerzitet, Beograd

Apstrakt: Posle mnogobrojnih tragedija na evropskim sportskim stadionima, Savet Evrope je još 1985. u Strazburu usvojio *Evropsku konvenciju o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*. Naša država je ratifikovala istu 1990.¹ Nasilje navijačkih grupa predstavljalo je sve značajniji bezbednosni problem i u Republici Srbiji. To je jedan od razloga što je 2003. donet poseban zakon koji se bavi samo ovom materijom, *Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama*.² Rezultati istraživanja nam govore da je kaznena politika sudova blaga bez obzira što je stvarna nadležnost za postupanje po krivičnim delima dodeljena višim javnim tužilaštvima i sudovima (znači od zakonodavca je prepoznat veći stepen društvene opasnosti), i što su zakonom zaprečene relativno visoke kazne, na većinu učinilaca biva primenjen oportunitet krivičnog gonjenja ili budu osuđeni uslovnim osudama. Mali broj je onih koji budu osuđeni kaznom zatvora. Pored toga, jedno istraživanje ograničeno na malu teritoriju nam pokazuje da su u većini postupaka vođenih zbog učinjenog nasilja na sportskim priredbama osumnjičeni igrači i treneri. Da li to znači da je država svoju oštricu represivnog postupanja usmerila prvenstveno prema neposrednim, aktivnim učesnicima sportske priredbe a ne prema navijačima, što je inače, sa stanovišta doktrine veoma sporno. Ako se rezultati istraživanja, koje ne mora biti reprezentativno jer se odnosi samo na jedan upravni okrug u Srbiji³, primeni na celu teritoriju Republike, možemo izvesti zaključak da su kao nasilnici prvensveno prepoznati igrači i treneri. Da li je to bio *ratio legis* te odredbe?

Ključne reči: nasilje, sportske priredbe, javni skup, krivično delo, mera bezbednosti.

Abstract: After many tragedies on European sport stadiums, in 1985. European Council adopted European Convention on Spectator Violence and Misbehaviour at Sports Events and in particular at Football Matches. Our state ratified the Convention in 1990. Football fans related violence represented more significant problem in the Republic of Serbia, also. That was one of the reasons for adoption of special law in 2003., dealing only with this matter, *Law on suppression of violence and misbehaviour at sports events*. Research results tell us that the courts' penal politics is too mild, regardless of the fact that the substance matter jurisdiction is delegated to higher prosecutors and courts (meaning that the lawmaker recognized higher degree of social danger) and the fact that the law prescribes relatively high punishments, on majority of perpetrators the institute of deferring criminal prosecutionis applied, or the courts

Saša Marković, Kriminalističko-policijski univerzitet, 11000 Beograd (sasa.markovic@kpa.edu.rs, sasamarkovic975@gmail.com). Rad je rezultat istraživanja na projektu: „Kriminalitet u Srbiji i instrumenti državne reakcije“, koji finansira i realizuje Kriminalističko-policijska akademija u Beogradu, ciklus naučnih istraživanja 2015-2019. godina.

¹ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama „Službeni list SFRJ - Međunarodni ugovori“, br. 9/1990.

² „Službeni glasnik RS“, br. 67/2003, 101/2005, 90/2007, 72/2009, 111/2009, 104/2013

³ Po zvaničnom popisu iz 2011, Republika Srbija je imala ukupno 7186862 stanovnika a Kolubarski upravni okrug na kome je rađeno istraživanje 174513 ili 2,4% od ukupnog broja.

pronounce suspended sentences. Negligible number of perpetrators is sentenced with imprisonment. Besides that, one research, limited to small territory, shows us that the players and coaches are main suspects in majority of proceedings related to misbehaviour at sports events. Does it mean that the state pointed its repressive action blade towards direct, immediate participants of sports events, and not towards fans, which is otherwise, from the the doctrine's point of view, very disputable. If we apply the results of the research, which does not have to be representative because includes only one administrative district, on the whole territory of the Republic of Serbia, we can conclude that the players and coaches are primarily recognized as violators. Was it the *ratio legis* of the particular regulation?

Key words: violence, sports events, public gathering, criminal offence, security measures.

1. UVOD

Može se reći da, zajedno sa religijom i ratom, sport predstavlja jedan od do sada izmišljenih, najuspešnijih načina kolektivne mobilizacije. Za sport se može reći da je funkcionalno homologan sa religijom i ratom. To znači, sport može: 1) pružiti izvor značenja u životu; 2) deluje kao fokus socijalne identifikacije; i 3) ponude iskustva koja su analogna uzbuđenju nastalom u ratu i i emocionalnom uzbuđenju nastalom u drugim „ozbiljnim“ situacijama, poput „zaljubljenosti“ [1]. Nasilje na sportskim priredbama predstavlja veoma složenu formu antisocijalnih pojava u društvu. Za njegovo sprečavanje moraju se primenjivati proaktivne strategije i kriminalistički pristupi. Kriminalistička aktivnost mora biti usmerena ne na krivična dela, već na lica koja su vođe ili članovi najužeg jezgra ekstremnih grupa navijača. Za to je potrebno da policija raspolaže potpunim i blagovremenim informacijama o njihovim ponašnju, kretanju, navikama, kontaktu sa drugim licima i tako dalje. Informacije se moraju prikupljati za potrebe taktičkih i strategijskih ciljeva. Informacije taktičkog značaja direktno pomažu operativnu i tužilačku delatnost i usmerene su na hapšenja i utuženja. Strategijske informacije usmerene su na ostvarivanje udaljenijih ciljeva [13].

*Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika*⁴ (dalje - ZID KZ) iz septembra 2009. prestao je da važi član 20. *Zakona o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama* (ZSNNPSP) i istovremeno je inkriminisano krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi u članu 344a KZ. Koliko su izmene i dopune iz 2009. godine bile nesvrshodne i populističke [7] vrlo brzo pokazuju nove izmene i dopune KZ⁵ iz decembra 2009. kada je izmenjen je naziv dela - *nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu*. Osnovni oblik odnosi se na sve javne skupove, a ne samo na sportske priredbe. Ako uzmemo u obzir stavove zauzete u sudskoj praksi da prijateljske utakmice ili trening utakmice bez publike ne predstavljaju sportske priredbe, da ovo krivično delo pripada grupi krivičnih dela protiv javnog reda i mira, da iste posledice po javni red proizvodi nasilničko ponašanje na sportskim priredbama kao i na javnim okupljanjima, smatramo da je ova izmena bila sasvim opravdana. Zbog čega bi u slučajevima sa istim ili sličnim posledicama na javni red i mir reagovali različito. Ako je država odlučila da krivičnopravnim odredbama štiti učesnike sportske priredbe, logično je će na isti način reagovati i u zaštitu učesnika javnog okupljanja jer se radi o istim društvenim vrednostima.

Zakon o sportu definiše pojam sportske priredbe a, pored ostalog, neophodan uslov da bi se događaj tretirao kao sportska priredba je postojanje javnog interesa.⁶ U smislu ZSNNPSP, sportske priredbe, jesu sportska takmičenja i sportske manifestacije.

U trenutku kada je izmenama i dopunama KZ 2009. prošireno biće ovog krivičnog dela, pojam „javnog skupa“ je bio definisan *Zakonom o okupljanju građana*⁷ koji je odlukom Ustavnog suda IUz-204/2013 od 9. aprila 2015. proglašen neustavnim. Skrećemo pažnju da se zakon primenjivao više od

⁴ „Službeni glasnik RS“, br. 72/09

⁵ „Službeni glasnik Republike Srbije“ br. 111/09

⁶ Zakon o sportu, „Službeni glasnik RS“, br. 10/2016, član 3. Videti i: član 156.

⁷ „Službeni glasnik RS“, br. 51/92, 53/93, 67/93, 17/99, 33/99, 48/94, „Službeni list SRJ“, br. 21/2001 - Odluka Saveznog ustavnog suda, „Službeni glasnik RS“, br. 29/2001, 101/2005, 88/2015 - Odluka Ustavnog suda.

6 meseci od utvrđivanja njegove neustavnosti tj. do 23. oktobra 2015. i objavljivanja odluke u Službenom glasniku RS. Nakon toga, više od tri meseca, do donošenja Zakona o javnom okupljanju,⁸ u pravnom poretku Srbije nije se primenjivao nijedan zakon koji je regulisao ovu oblast.

Na ovom mestu konstatovaćemo da neusklađenost zakonskih odredbi i termina dovodi do velikih problema u praksi. Pomenućemo npr. oslobađajuće presude koje su donete jer je nasilje učinjeno za vreme odigravanja prijateljske fudbalske utakmice bez publike. Ključno pitanje koje je sud rešavao je da li je prijateljska utakmica oblik sportske priredbe, odnosno javnog skupa. Naime, organi krivičnog postupka u svakom predmetu moraju da utvrde da li je radnja izvršenja krivičnog dela učinjena na sportskoj priredbi ili javnom skupu, jer je to obavezan elemenat bića krivičnog dela. To dovodi do tumačenja odredaba Zakona o javnom okupljanju. A ovaj zakon ne definiše pojam javnog skupa već pojam javnog okupljanja.⁹ Jedino u članovima 11, 13. i 15. pominje se i termin „skup“. Bez obzira što se tumačenjem odredaba novog zakona može zaključiti da zakonodavac pod okupljanjem podrazumeva skup građana smatramo da je potrebno usaglasiti biće krivičnog dela iz člana 344.a KZ sa zakonom.

2. KRIVIČNOPRAVNA ANALIZA KRIVIČNOG DELA „NASILNIČKO PONAŠANJE NA SPORTSKOJ PRIREDBI ILI JAVNOM SKUPU“

Osnovni oblik krivičnog dela koji je propisan u stavu 1 člana 344.a KZ čini onaj ko fizički napadne ili se fizički obračunava sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, vrši nasilje ili oštećuje imovinu veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, unese u sportski objekat ili baca na sportski teren, među gledaoce ili učesnike javnog skupa predmete, pirotehnička sredstva ili druge eksplozivne, zapaljive ili škodljive supstance koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, neovlašćeno uđe na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazove nasilje, oštećuje sportski objekat, njegovu opremu, uređaje i instalacije, svojim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izaziva nacionalnu, rasnu, versku ili drugu mržnju ili netrpeljivost zasnovanu na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima.

Zaštitni objekat krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu nisu život i telo pojedinaca koji prisustvuju sportskoj priredbi, odnosno javnom skupu, već su to sigurnost i bezbednost svih učesnika sportske priredbe od nasilja kojim bi svi učesnici sportske priredbe ili javnog skupa mogli biti izloženi, te se u tom pogledu ovo krivično delo razlikuje od krivičnih dela protiv života i tela.

Radnju izvršenja predstavljaju sledeće delatnosti: 1) fizički napad ili fizički obračun sa učesnicima sportske priredbe ili javnog skupa, 2) vršenje nasilja 3) oštećenje imovine veće vrednosti prilikom dolaska ili odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, 4) unošenje u sportski objekat i bacanje među gledaocima predmeta, pirotehničkih sredstava ili drugih eksplozivnih, zapaljivih ili škodljivih supstanci koje mogu da izazovu telesne povrede ili ugroze zdravlje učesnika sportske priredbe ili javnog skupa, 5) neovlašćeni ulazak na sportski teren ili deo gledališta namenjen protivničkim navijačima i izazivanje nasilja, 6) oštećenje sportskog objekta, njegove opreme, uređaja i instalacija i 7) određenim ponašanjem ili parolama na sportskoj priredbi ili javnom skupu izazivanje nacionalne, rasne, verske ili druge mržnje ili netrpeljivosti zasnovane na nekom diskriminatornom osnovu usled čega dođe do nasilja ili fizičkog obračuna sa učesnicima.

Što se tiče izvršioca, običnim jezičkim, gramatičkim tumačenjem norme proizilazi da to može biti svako lice. Međutim, u tom pogledu izražavamo skepsu. Čak i sudska praksa nije jedinstvena u tom razmišljanju. Naime, jasno je da je svrha ove inkriminacije bila sankcionisanje navijača zbog nereda koje izazivaju. Pa se postavlja pitanje kako to da igrači, sudije i treneri odgovaraju mnogo više nego navijači? Za njih postoje odgovarajuće odredbe u Zakonu o sportu, disciplinsko kažnjavanje itd. a odjednom oni postaju dominantni učinioci ovog krivičnog dela.

⁸ „Službeni glasnik RS“, br. 6/2016, primenjuje se od 5. februara 2016.

⁹ Pojam javnog okupljanja definisan je članom 3. Zakona o javnom okupljanju.

Za postojanje ovog krivičnog dela je neophodno da okrivljeni inkriminisano radnju preduzima na sportskoj priredbi ili javnom skupu, a ne i u situaciji kada prijateljskoj fudbalskoj utakmici nema prisustva publike, odnosno gledalaca.¹⁰ Takav stav ima i uporište i u presudi Apelacionog suda u Beogradu. Naime, prvostepenom presudom Višeg suda u Valjevu okrivljeni je osuđen na uslovnu osudu i novčanu kaznu. Međutim, po žalbi Apelacioni sud je zauzeo drugačiji stav. Prijateljska fudbalska utakmica odigrana na pomoćnom terenu uz prisustvo samo igrača i predstavnika oba fudbalska kluba, koja nije bila prijavljena sportskom savezu, niti je sportski savez delegirao sudije, niti je na toj utakmici bilo delegata, niti se vodio zapisnik, ne može se smatrati sportskom priredbom niti javnim skupom u smislu čl. 2. stav 1. ZSNNPSP niti su pri tom okrivljeni i oštećeni mogli imati svojstvo učesnika sportske priredbe u smislu čl. 2. stav 4. navedenog zakona.¹¹

Iz zakonskog opisa krivičnog dela iz čl. 344.a st. 1. KZ proizlazi da krivično delo čini i lice koje između ostalog vrši nasilje ili oštećuje imovinu veće vrednosti prilikom dolaska i odlaska sa sportske priredbe ili javnog skupa, iz čega proizlazi da za postojanje predmetnog krivičnog dela uopšte nije od uticaja da li je radnja preduzeta na stadionu ili van njega. U konkretnom slučaju se radi o jedinstvenom događaju i optužnim aktom javnog tužioca se optuženima stavlja na teret da su upravo prilikom odlaska sa sportske priredbe učinili predmetno krivično delo što podrazumeva da su radnje krivičnog dela mogli preduzeti kako na stadionu tako i u njegovoj blizini, odnosno prilikom izlaska sa stadiona gde se održava sportska priredba. Tako je Apelacioni sud u Nišu zauzeo suprotno mišljenje u odnosu na prvostepeni sud koji je oslobodio okrivljene jer radnju izvršenja su učinili van stadiona na kome se održavala sportska priredba. U presudi se navodi „...potpuno je neprihvatljiv navod prvostepenog suda, i u vezi s tim dati nejasni razlozi o odlučnim činjenicama koje su predmet dokazivanja, da je krivica okrivljenog S. isključena iz razloga što je bacanje kamenice u pravcu policijskog službenika preduzeo van stadiona zbog čega nema dokaza da je učinio krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi iz čl. 344.a st. 1. KZ.“¹²

Članom 344.a stavom 2 KZ propisan je prvi teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu koji postoji onda kada je delo izvršeno u grupi. Kazna za ovaj teži oblik dela je zatvor od jedne do osam godina. Kvalifikatorna okolnost jeste delovanje u grupi i takva okolnost mora biti obuhvaćena umišljajem izvršioca. Grupa znači najmanje tri lica koja su povezana radi trajnog ili povremenog vršenja krivičnih dela koja ne mora da ima definisane uloge svojih članova, kontinuitet članstva ili razvijenu strukturu (član 112. stav 22. KZ RS).

U stavu 3 ovog člana propisan je drugi teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. To je situacija kada pojedinac izvrši to krivično delo u svojstvu kolovođe grupe koja izvrši krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. Za kolovođu grupe (lice koje predvodi grupu u akcijama) propisana je kazna od tri do dvanaest godina zatvora. Za utvrđivanje krivice za taj oblik krivičnog dela, potrebno je da izvršilac tog krivičnog dela u vreme izvršenja dela ima svest da jeste kolovođa grupe i da želi da se ponaša kao kolovođa. Neophodno je da ta okolnost bude obuhvaćena umišljajem učinioca (kvalifikatorna okolnost).

Član 344a stav 4 KZ takođe propisuje teži oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu koji postoji ako je izvršenje osnovnog oblika krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu dovelo do nereda u kome je neko lice teško telesno povređeno ili je oštećena imovina većeg obima. Za takve slučajeve izvršenja krivičnog dela propisano je da će se izvršilac kazniti zatvorom od dve godine do deset godina. Teška telesna povreda može biti nanesena, kako licu prema kome se vrši nasilje na sportskoj priredbi, tako i nekom drugom licu koje može biti učesnik sportske priredbe, ali i slučajni prolaznik. U odnosu na nanošenje teške telesne povrede, za utvrđivanje krivice izvršioca potrebno je da postoji nehat [15].¹³ Kada je u pitanju

¹⁰ Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu br. KŽ. 1 552/15 od 2.oktobra 2015, kojom je potvrđena presuda Višeg suda u Novom Sadu br. K 124/13 od 19. marta 2015.

¹¹ Presuda Apelacionog suda u Beogradu KŽ1-221/13 od 05. februara 2013. - Presuda Višeg suda u Valjevu K.br.81/12 od 12. decembra 2012.

¹² Rešenje Apelacionog suda u Nišu, KŽ. 54/14 od 2. jula 2014.

¹³ Više o teškoj telesnoj povredi kvalifikovanoj smrću vid. u [6]

oštećenje imovine većeg obima za postojanje krivice izvršioca potrebno je da u trenutku izvršenja dela postoji nehat izvršioca u odnosu na oštećenje imovine većeg obima do koga je došlo usled nasilja na sportskoj priredbi.

Smatramo da ako je teška telesna povreda naneta sa umišljajem ali ne usled nereda do kojih je došlo usled izvršenja osnovnog oblika krivičnog dela iz člana 344a, postoje dva krivična dela u sticaju, teške telesne povrede i osnovnog oblika nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu. Takav stav je zauzeo i Vrhovni kasacioni sud. Kada je teška telesna povreda naneta radnjom okrivljenog pri čemu se sa direktnim umišljajem nanose udarci oštećenom, koji je učesnik sportske priredbe za vreme trajanja te priredbe, a bez izazivanja nereda tada je okrivljeni izvršio krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu iz člana 344.a stav 1. KZ i krivično delo teška telesna povreda iz člana 121. stav 1. KZ u sticaju.¹⁴ Međutim, imamo i drugačijih sudskih odluka. Tako, u drugom predmetu Apelacioni sud u Nišu je u sličnoj situaciji, kada je okrivljeni koji je naneo teške telesne povrede sa umišljajem na sportskoj priredbi i prvostepeno osuđen za izvršenje krivičnog dela iz člana 344a stav 4 u vezi stava 1 KZ prekvalifikovao tu presudu i okrivljenog osudio samo za izvršenje krivičnog dela iz člana 121. KZ uz obrazloženje da za postojanje kvalifikovanog oblika krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi iz čl. 344.a st. 4. u vezi st. 1. KZ neophodno je da nastupi posledica u vidu izazivanja nereda i da usled izazivanja nereda na sportskoj priredbi drugom licu bude naneta teška telesna povreda. Pošto je izostala posledica u vidu izazivanja nereda u radnjama okrivljenog koji je naneo tešku telesnu povredu drugom licu ostvarena su zakonska obeležja krivičnog dela teške telesne povrede iz čl. 121. st. 1. KZ.¹⁵

Stav 5 člana 344a KZ propisuje poseban oblik krivičnog dela nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu, koji postoji ako službeno ili odgovorno lice pri organizovanju sportske priredbe ili javnog skupa propusti da preduzme odgovarajuće mere obezbeđenja kako bi se onemogućio ili sprečio nered, pa usled toga budu ugroženi životi i tela većeg broja ljudi ili imovina veće vrednosti. Za taj, poseban oblik krivičnog dela zakonom je propisano da će se izvršilac kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine i novčanom kaznom.

3. MERA BEZBEDNOSTI „ZABRANA PRISUSTVOVANJA ODREĐENIM SPORTSKIM PRIREDBAMA“

Učiniocu krivičnog dela koje je izvršeno na sportskoj priredbi obavezno se izriče mera bezbednosti „zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama“.

Mera sa sličnom sadržinom i sličnom svrhom, postoji u mnogim evropskim pravnim sistemima. U pojedinim državama ne radi se o meri bezbednosti, već je to jedan od uslova uz uslovnu osudu. Takav je slučaj, na primer, u Krivičnom zakoniku Francuske (čl. 132-45)¹⁶ i u Krivičnom zakoniku Ruske federacije (čl. 73. st. 5).¹⁷ Češka Republika donela je 2006. Zakon o borbi protiv huliganizma na sportskim stadionima, kojim je predviđeno da se, pored kazne, učiniocima krivičnih dela može izreći i mera bezbednosti doživotne zabrane posećivanja sportskih priredbi [16]. Poljska je 1997. donela poseban zakon pod nazivom *Zakon o bezbednosti javnih skupova sa velikim brojem učesnika*, koji se, između ostalog, bavi i bezbednošću na sportskim priredbama. Ovaj zakon takođe predviđa mogućnost izricanja mere bezbednosti zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama u vremenu od jedne do tri godine [16]. Bugarska je 2004. takođe donela *Zakon o očuvanju javnog reda na sportskim priredbama* u okviru koga je predviđena i mera bezbednosti zabrane prisustva sportskim priredbama koja se može izreći učiniocima pojedinih delikata iz ovog zakona [16].

Ova mera bezbednosti izvršava se na taj način što je učinilac krivičnog dela dužan da se neposredno pre početka vremena održavanja određenih sportskih priredbi lično javi službenom licu u područnoj

¹⁴ Presuda Vrhovnog kasacionog suda Kzz 1123/2014 od 20. novembra 2014, sentenca verifikovana na sednici Krivičnog odeljenja Vrhovnog kasacionog suda 6. juna 2016.

¹⁵ Presuda Apelacionog suda u Nišu Kž br. 1041/14 od 23.10.2014.

¹⁶ Krivični zakonik Francuske, *Code péna*, <http://legifrance.gouv.fr/> .

¹⁷ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 N 63-FZ в последней редакции, действующей с 04.05.2018 года, <http://logos-pravo.ru/ugolovnyy-kodeks-rf-uk-rf>

policijskoj upravi, odnosno policijskoj stanici, na području na kojem se učinilac zatekao i da boravi u njihovim prostorijama za vreme održavanja sportske priredbe. U vezi sa tim postavlja se pitanje kako načelnog, tako i organizaciono tehničkog karaktera. Prvo, ovde se ustvari radi o nekoj vrsti preventivnog policijskog pritvora. „Boraviti“ u stvari u ovom slučaju znači biti lišen slobode. Drugo, smeštajni kapaciteti u policijskim upravama, odnosno stanicama su ograničeni, a i boravak drugih lica u njihovim prostorijama bi ometao njihov normalan rad [14]. Poseban problem može predstavljati i vođenje evidencija o izvršavanju ove mere s obzirom na mogućnost javljanja bilo kojoj područnoj policijskoj upravi (stanici) u zemlji (na području na kojem se zatekao) [3].

Sud određuje trajanje mere, koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina, računajući od dana pravnosnažnosti odluke, s tim da se vreme provedeno u zatvoru ne uračunava u vreme trajanja ove mere.¹⁸ Za kršenje zabrane utvrđene merom bezbednosti poslednjim izmenama i dopunama KZ 2016. članom 340a. KZ inkriminisano je krivično delo *kršenje zabrane utvrđene merom bezbednosti* pri čemu je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do šest meseci.).? Ovo krivično delo je uvedeno zbog našeg negativnog iskustva i problema koji su anticipirani u praksi [8] ali ostaje dilema da li smo sa njim postigli cilj.

U obrazloženju Predloga ZID KZ da se inkriminiše ovo krivično delo navedeno je „...da je cilj da se obezbedi sankcija za kršenje zabrane koju određene mere bezbednosti sadrže. Prema važećem zakonu, ne postoje nikakve sankcije za kršenje određenih zabrana kod nekih mera bezbednosti. Kod kršenja drugih zabrana, izvesna sankcija se ogleda u tome što sud izričući uslovnu osudu može odrediti da će se ona opozvati ako osuđeni prekrši zabranu naloženu merom bezbednosti (čl. 85. i 86. KZ). Međutim, i kod tih mera bezbednosti postoji potreba za jednim ovakvim krivičnim delom za slučaj da sankcija uz koju se izriče mera bezbednosti nije uslovna osuda.“¹⁹

Naime, kada je reč o meri bezbednosti „zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ ako sud izrekne uslovnu osudu, sud ima obavezu da odredi da će se ta osuda opozvati, ako učinilac prekrši zabranu prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno ako ne izvrši dužnost javljanja službenom licu u područnoj policijskoj upravi, odnosno policijskoj stanici.²⁰ Međutim, u praksi postupak opoziva uslovne osude se vrlo retko vrši bez obzira na mnogobrojna kršenja mere bezbednosti. Verovatno zato što je postupak komplikovan.²¹ Policija kojoj je presudom poveren nadzor nad izvršenjem mere bezbednosti, kada utvrdi da je došlo do ne javljanja osuđenog u policijsku stanicu u određeno vreme ili ako se utvrdi da je osuđeni prekršio meru bezbednosti i prisustvovao sportskoj priredbi u vreme dok traje zabrana, treba o istom da obavesti sud koji je doneo presudu i nadležno javno tužilaštvo. Javno tužilaštvo može da uputi zahtev sudu koji je sudio u prvom stepenu da pokrene opoziv. Sud nakon održanog ročišta može da odbije zahtev javnog tužioca ako utvrdi da nema osnova za opozivanje uslovne osude, pri tome po službenoj dužnosti može da opomene osuđenog koji ne izvršava obaveze zaštitnog nadzora ili produži trajanje zaštitnog nadzora u okviru vremena proveravanja ili ranije obaveze zameni drugim. To znači, sud može da obje zahtev i u slučajevima kada utvrdi da osuđeno lice ne poštuje obaveze iz presude. Tako, dana 2. oktobra 2016. za vreme odigravanja fudbalske utakmice oštećeni - igrač koji je zbog faula dobio žuti karton je fizički napadnut od strane okrivljenog – igrača suparničkog tima i isti mu je prišao s leđa i zadao udarac zatvorenom šakom u predelu lica od kojeg je isti zadobio teške telesne povrede u vidu „frakture nosne kosti sa dislokacijom i oguljotine sa krvnim podlivom u unutrašnjoj strani ugla oka i regije jagodične kosti levo sa podlivom“. Viši sud u Valjevu presudom K.br.31/17 od 13. septembra 2017. je osudio R.J. iz Valjeva zbog činjenja krivičnog dela iz člana 344a stav 1 KZ i izrekao mu uslovnu osudu utvrdivši mu kaznu zatvora od 6 meseci uslovno na 2 godine i novčanu kaznu u dnevnom iznosima (30 dnevnih iznosa – visina dnevnog iznosa 500 dinara) i meru bezbednosti „zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama, odnosno fudbalskim utakmicama FK M. u trajanju od jedne godine. Nakon objavljivanja presude stranke su se odrekle prava na žalbu tako da je ista postala pravnosnažna

¹⁸ KZ, član 89.b

¹⁹ *Predlog zakona o izmeni i dopunama KZ*, usvojen na 17. sednica Vlade Republike Srbije, 9. novembra 2016.

²⁰ KZ, član 89.b

²¹ Videti: ZKP, član 545-551.

i izvršna danom objavljivanja. Presuda je dostavljena Policijskoj upravi Valjevo 9. oktobra 2017. radi sprovođenja mere bezbednosti. Policijski službenik je 19. oktobra 2017. obavio razgovor sa osuđenim i upozorio ga na zabrane i dužnosti koje proizilaze iz presude. Dana 5. novembra 2017. osuđeni se nije javio u Policijsku upravu Valjevo pre i za vreme trajanja utakmice fudbalskog kluba M. iz Valjeva. O istom je dopisom obavješteno nadležno javno tužilaštvo i sud. Više javno tužilaštvo je podnelo zahtev za opoziv uslovne osude. Viši sud u Valjevu, iako je utvrdio da osuđeni R.J. nije ispunio dužnost predviđenu gore pomenutom presudom, odbio je zahtev i produžio rok trajanja mere bezbednosti za još šest meseci.²²

Iz navedenog primera očigledno je da je okrivljeni izvršio krivično delo nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu iz člana 344a stav 1. KZ i krivično delo teška telesna povreda iz člana 121. stav 1. KZ u sticaju. Međutim, stavovi koji su nesporni u pravnoj teoriji, ali i zauzeti u presudama apelacionih sudova, ne sprovode se u praksi viših sudova i javnih tužilaštava.

Takođe, sud može da usvoji zahtev za pokretanje opoziva, i da opozove uslovnu osudu i izrekne kaznu koja je utvrđena u uslovnoj osudi. Tako, licu T.M. osuđenom presudom Višeg suda u Valjevu²³ zbog krivičnog dela iz člana 344a st 1KZ zbog neispunjenja obaveza iz člana 545. st.1 tačka 1 ZKP, u vezi sa članom 89b. stav 4 u vezi stava 2 KZ opozvana je uslovna osuda i istom je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest meseci koju će izdržati po pravnosnažnosti presude.²⁴ Naime, Policijska uprava Valjevo je dopisom 05-88/16-5 od 24. oktobra 2016 obavestila Više javno tužilaštvo u Valjevu da je osuđeni T.M. za vreme trajanja mere bezbednosti istu prekršio tako što se dana 23. oktobra 2016. nije javio u policijsku stanicu pre početka fudbalske utakmice na kojoj nije smeo biti prisutan zbog izrečene mere bezbednosti, već je prisustvovao navedenoj sportskoj priredbi i izvršio prekršaj iz oblasti Zakona o javnom redu i miru tako što je vređao igrače. Na taj način nije ispunio naloženu dužnost merom bezbednosti a prekršio je i zabranu. Više javno tužilaštvo je podnelo zahtev za opoziv uslovne osude koji je usvojen od strane suda. U drugom primeru, licu M.B. opozvana je uslovna osuda na koju je osuđen na 6 meseci zatvora uslovno na jednu godinu presudom Višeg suda u Valjevu²⁵, zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 344a st 1KZ, a zbog toga što se u svojstvu redara fizički obračunavao sa igračem fudbalskog kluba za vreme trajanja utakmice. Izrečena mu je i mera bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ i to „svim takmičarskim utakmicama u fudbalu Gradske lige Valjevo između FK S i ostalih fudbalskih klubova iz te lige“ u trajanju od jedne godine. Zbog neispunjenja obaveza iz člana 545. st.1 tačka 1 ZKP, u vezi sa članom 89b. stav 4 u vezi stava 2 KZ istom je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest meseci koja je utvrđena prethodnom presudom.²⁶ Naime, Policijska uprava Valjevo je dopisom 05-09/18-15 od 11. januara 2018 obavestila javno tužilaštvo i sud da je osuđeni M.B.. za vreme trajanja mere bezbednosti istu prekršio tako što se u dane kada su se odigravale utakmice navedenog kluba na koje se odnosi mera bezbednosti (22. oktobra i 5. novembra 2017.) nije javio u policijsku upravu. Više javno tužilaštvo je podnelo zahtev za opoziv uslovne osude. Na održanom ročištu, nakon što je okrivljeni priznao da nije ispunio naloženu obavezu merom bezbednosti jer je zaboravio, sud je opozvao uslovnu osudu.

Inkriminisanjem krivičnog dela *kršenje zabrane utvrđene merom bezbednosti* u naš krivičnopravni sistem teško da će se postići pozitivan efekat. Prvo, zaprećena je blaga kazna pa će i efekat generalne prevencije izostati. Drugo, krivično delo se odnosi na kršenje zabrane utvrđene merom bezbednosti. U ovom slučaju zabrana je prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Šta se dešava kada osuđeni ne prekrši zabranu ali ne ispunji dužnost koja mu je utvrđena merom bezbednosti, tj. da se neposredno pre početka sportske priredbe javi službenom licu policije i boravi u prostorijama MUP-a za vreme trajanja sportske priredbe. Smatramo da tada nema krivičnog dela jer se biće krivičnog dela odnosi samo na kršenje zabrane utvrđene merom bezbednosti. Treće, kolika je verovatnoća da će policija za

²² Presuda Višeg suda u Valjevu, K.br.5/18 od 26. marta 2018.

²³ Presuda Višeg suda u Valjevu K.br.29/15 od 19.novembra 2015.

²⁴ Presuda Višeg suda u Valjevu, K.br.44/16 od 22. decembra 2016. i presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 65/2017vod 13. februara 2017.

²⁵ Presuda Višeg suda u Valjevu, K.br.35/17 od 5. oktobra 2017.

²⁶ Presuda Višeg suda u Valjevu, K.br.9/18 od 3.marta 2018

svako lice koje ne ispuni dužnost predviđenu ovom merom bezbednosti doći do saznanja i prikupiti dovoljno dokaza da je prekršio zabranu. Četvrto, praksa nam pokazuje da krivični postupci i za krivična dela gde je zaprećena visoka kazna traju dugo. Kakav će biti efekat na učinioca kazna (novčana ili uslovna jer je jasno da će kazna lišenja slobode biti izrečena retko) koja se izrekne nakon nekoliko godina od kršenja mere bezbednosti? Zar nam dosadašnja praksa nije pokazala da je u ovakvim slučajevima prekršajni postupak dosta efikasniji? Tako je za prvih 6 meseci primene ZSNP podneto 772 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka zbog kršenja hitnih mera, odnosno zbog činjenja prekršaja iz član 36. st 1 ZSNP, pri čemu je ukupno osuđeno 624 lica i to 586 kaznom zatvora,²⁷ 34 novčanom kaznom i 4 lica opomenom, iako mogućnost izricanja opomene zakonom nije predviđeno za ovaj prekršaj, a 32 osobe su oslobođene od prekršajne odgovornosti.²⁸ Analiza kaznene politike sudova za ostala krivična dela nam pokazuje da ovakvu efikasnost ne možemo očekivati u krivičnom postupku naročito kada je zaprećena novčana kazna, odnosno kazna zatvora do šest meseci kao primarna.

Takođe, treba istaći da se za prekršaj iz člana 23. ZSNPSP, uz kaznu za prekršaj, obavezno izriče i zaštitna mera zabrane prisustvovanja određenim sportskim priredbama. Ova zaštitna mera propisana je članom 52. stav 1 tačka 9. Zakona o prekršajima [9] a članom 63. istog zakona predviđeno je da se zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama sastoji u obavezi učinioca prekršaja da se neposredno pre početka vremena održavanja određenih sportskih priredbi lično javi službenom licu u područnoj policijskoj upravi, odnosno policijskoj stanici na području na kojem se učinilac prekršaja zatekao i da boravi u njihovim prostorijama za vreme održavanja sportske priredbe. Zaštitna mera može se izreći u trajanju od jedne do osam godina a osuđeno lice koje ne izvrši ovu obavezu kazniće se zatvorom od trideset do šezdeset dana.

4. ANALIZA PRAKTIČNOG ASPEKTA KRIVIČNOPRAVNOG REAGOVANJA NA NASILNIČKO PONAŠANJE NA SPORTSKIM PRIREDBAMA

U periodu 2011-2016 u Srbiji²⁹ podneto je 1329 krivičnih prijava zbog izvršenja krivičnog dela iz člana 344a KZ. Od tog broja, 68 je podneto protiv nepoznatog učinioca, a 180 lica su bila maloletna u trenutku izvršenja krivičnog dela (zanimljivo je to da je u 2011. bilo 87 maloletnih učinilaca protiv kojih je podneta prijava što je nešto manje od ukupnog broja za narednih 5 godina). Protiv punoletnih učinilaca podneto je 1081 krivičnih prijava. Odlukom javnog tužilaštva odbačene su 260 prijave ili 24%. Od punoletnih učinilaca krivičnih dela ukupno je osuđeno 879 lica među kojima je bilo samo 5 žena. Kazni zatvora bilo je 150 ili 17% (od kojih 111 ili 74% su kratke kazne zatvora - do 6 meseci), na kućni zatvor osuđeno je 21 lice³⁰, uslovnih osuda 501 ili 57%, novčana kazna kao glavna kazna je izrečena 64 puta, jedno lice je osuđeno na rad u javnom interesu, jedno sudskom opomenom i pet vaspitnom merom.³¹

Kriminalitet se gotovo oduvek smatrao jednim od najistaknutijih izvora ugrožavanja sigurnosti građana. Čini se, međutim, da njegova opasnost nikad nije toliko naglašavana kao danas. Kao odgovor na ovakvo stanje, zaštita javnosti postaje ključna preokupacija u politici kontrole kriminaliteta [5]. Verovatno iz tog razloga ovoj vrsti kriminaliteta je posvećena značajnija pažnja. Iako je za osnovni

²⁷ U prvih 6. meseci primene ZSNP ukupno je osuđeno 586 lica na 13863 dana zatvora zbog činjenja prekršaja iz člana 36. stav 1, što je u proseku 23,6 dana zatvora po okrivljenom. Kazna zatvora do 20 dana izrečena je u 332 presude, od 21 do 40 dana u 176 presuda, a od 41 do 60 dana u 78 presuda. Zanimljivo je da je Prekršajni sud u Beogradu u dva predmeta okrivljenima izrekao najveće zakonom predviđene jedinstvene kazne zatvora u trajanju od 90 dana (60+30) zbog sticaja sa prekršajem iz člana 9. stav 1 ZOJRM (presuda Prn. 39/17 od 25.11.2017 i presuda Prn 738/17 od 28.7.2017. godine).

²⁸ Podaci MUP-a RS dobijeni po zahtevu za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, dopis broj 037-50/17 od 14.12.2017.

²⁹ Napomena: U ovom istraživanju koristimo podatke za Republiku Srbiju bez Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija iz razloga što Republički zavod za statistiku od 1999. godine ne raspolaže sa podacima o broju stanovnika i stanju kriminaliteta na tom području a zakonodavna, sudska i izvršna vlast na tom području, bez obzira što je ono deo Srbije, nemaju suverenitet od 1999..

³⁰ Podake raspolažemo samo za 2015 i 2016. Izvor Republički zavod za statistiku.

³¹ Podaci Republičkog zavoda za statistiku Srbije.

oblik zaprećena kazna zatvora do pet godina, a *Zakon o uređenju sudova*³² u članu 22. predviđa da po pravilu osnovni sudovi sude u prvom stepenu ako je za krivično delo zaprećena kazna do deset godina zatvora, a članom 23. da viši sudovi sude u prvom stepenu ako je zaprećena kazna zatvora preko deset godina, istim članom zakona u stavu 2. napravljen je izuzetak za pojedina krivična dela među kojima je i nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi i javnom skupu, pa je za suđenje za ovo krivično delo u prvom stepenu stvarno nadležan viši sud. Bez obzira na to, i pokušaj izvršne i zakonodavne vlasti da ovom krivičnom delu zbog velike društvene opasnosti daju veći značaj, vidimo da javno tužilaštvo u ogromnom broju slučajeva pribegava primeni oportuniteta, a sudska kaznena politika je isuviše blaga. Istraživanje nam daje rezultate da je u Srbiji najveći broj uslovnih kazni, a $\frac{3}{4}$ kazni zatvora je do 6 meseci. Da li ovakva kaznena politika može imati efekta na sprečavanje vršenja nasilja na sportskim priredbama? Ako na to dodamo da istraživanje statističkih podataka za 2015. i 2016. pokazuje da svaka peta krivična prijava bude odbačena primenom oportuniteta, a svaka sedma odbačena iz drugih razloga, smatramo da ne može.

U ovom delu rada upoređićemo navedene statističke podatke koji se odnose na teritoriju Srbije sa rezultatima istraživanja koje je vršeno na teritoriji jednog upravnog okruga u Srbiji. Razlika ova dva istraživanja je u tome što su u prvom (cela teritorija Srbije) korišćeni podaci Republičkog zavoda za statistiku a u drugom je izvršen uvid u svaki javno tužilački predmet formiran za prijavu da je učinjeno krivično delo iz člana 344a KZ. Drugo istraživanje se odnosi na teritoriju Kolubarskog upravnog okruga na kojoj je obrazovana Policijska uprava Valjevo, Više javno tužilaštvo u Valjevu i Viši sud u Valjevu kao stvarno nadležne za postupanje na suzbijanju krivičnog dela „*nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili javnom skupu*“ i Prekršajni sud u Valjevu kao stvarno nadležan za postupanje po prekršajima iz ZSNPSP. Kolubarski okrug predstavlja jedan od osam upravnih okruga koji se nalaze u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije. Obuhvata površinu od 2474 km² ili 2,8% površine Republike Srbije. Po poslednjem zvaničnom popisu iz 2011. na ovom području imalo je prebivalište 174513 stanovnika ili 2,4% stanovnika Srbije.³³ Vremenski okvir istraživanja je šest godina i to period od 2011-2016. godine.

U ovom periodu Višem javnom tužilaštvu u Valjevu podneto je 46 krivičnih prijavi protiv 63 osumnjičenih za izvršenje krivičnog dela iz člana 344a KZ. Sva lica su muškog pola.

Javno tužilaštvo je u 27 slučajeva primenilo meru oportuniteta krivičnog gonjenja. U 26 slučajeva osumnjičenima je naloženo da na račun propisan za uplatu javnih prihoda uplati određeni novčani iznos, koji se koristi za humanitarne ili druge javne svrhe a u jednom slučaju osumnjičenom je naloženo i isti je prihvatio obavezu da obavi 120 časova određenog društvenokorisnog ili humanitarnog rada. Ukupno je na račun javnih prihoda za šestogodišnji period uplaćeno 858000 dinara u pojedinačnom rasponu iznosa od 10000 do 105000, što znači da je u proseku svaki osumnjičeni uplatio iznos od 33.000 dinara.³⁴

Doneto je 21 pravnosnažnih presuda pri čemu se sve odnose na prvi stav člana 344a KZ. Pri tome, 24 okrivljena osuđena su na uslovne osude i 1 lice na kaznu kućnog zatvora u trajanju od šest meseci. Novčana kazna kao sporedna doneta je za svih 25 osuđenih u rasponu novčanih iznosa od 10000 do 50000 dinara pojedinačno, tako da je na račun suda uplaćeno 554000 dinara.³⁵

³² Zakon o uređenju sudova, "Službeni glasnik RS", br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 40/2015, 106/2015, 13/2016, 108/2016, 113/2017

³³ Republički zavod za statistiku.

³⁴ Analizirali smo svaki slučaj pojedinačno u kome je primenjen oportunitet kojom prilikom je utvrđeno da je javno tužilaštvo naložilo obavezu jednom licu da na račun javnih prihoda uplati 10.000 dinara, dva lica 15.000 dinara, jedno lice 16.000 dinara, četiri lica 20.000 dinara, sedam lica 25.000 dinara, dva lica 30.000 dinara, jedno lice 35.000 dinara, dva lica 40.000 dinara, jedno lice 42.000 dinara, jedno lice 45.000 dinara, dva lica 50.000 dinara, jedno lice 80.000 dinara i jedno lice 105.000 dinara.

³⁵ Analizirali smo sve presude kojom prilikom je utvrđeno da je novčana kazna kao sporedna kazna izrečena za 5 lica u iznosu od 10000 dinara, za jedno u iznosu od 12000, za 4 lica u iznosu od 15000, za 6 lica u iznosu od 20000, za jedno lice u iznosu od 25000, za 3 lica u iznosu od 30000, za jedno u iznosu od 32000, za jedno lice u iznosu od 35000, za 2 lica u iznosu od 40000 i za jedno lice u iznosu od 50000 dinara.

Od svih pravnosnažno osuđenih lica bilo je 14 igrača, jedan fudbalski sudija, sedam navijača, jedan predsednik fudbalskog kluba i dva službena lica, zapisničar i redar.

Iako je obavezna, mera bezbednosti „zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ izrečena je na najmanji zakonom predviđen period od godinu dana za 24 osuđena, tj. nije doneta u jednom predmetu. Naime, prvostepenom presudom okrivljeni (igrač) je osuđen uslovnom osudom (kazna zatvora u trajanju od 3 meseca koju neće izdržati ako u roku od jedne godine od pravnosnažnosti presude ne učini novo krivično delo) i novčanom kaznom od 15000 dinara, zato što je za vreme drugog poluvremena prijateljske fudbalske utakmice, udario oštećenog (igrača protivničkog kluba), pesnicom u predelu temena glave, nakon čega je došlo do nereda na javnom skupu. Zanimljivo je to da se javno tužilaštvo nije žalilo na prvostepenu presudu a žalba branioca okrivljenog je odbijena presudom Apelacionog suda u Beogradu. Bez obzira što je evidentno učinjena bitna povreda krivičnog postupka prvostepena presuda je postala pravnosnažna.³⁶ Takođe, protiv dva osuđena lica zbog neispunjenja obaveza naloženih merom bezbednosti uslovna osuda je na predlog javnog tužilaštva opozvana, i to jednom navijaču i jednom redaru. Oba lica su upućena na izdržavanje kazne zatvora utvrđene presudom, i to u trajanju od 6 meseci.

Protiv 11 lica krivična prijava je odbačena jer nije postojao osnov sumnje da je učinjeno krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, pri čemu je javno tužilaštvo za jedno od tih lica podnelo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka zbog izvršenog prekršaja iz člana 23. stav 1 tačka 3 ZSNNPSP, pri čemu je okrivljeni osuđen na novčanu kaznu od 50000 dinara i izrečena mu je zaštitna mera zabrane prisustvovanja fudbalskim utakmicama FK „S“ u trajanju od jedne godine zato što je neovlašćeno ušao na fudbalski teren u svojstvu navijača na poluvremenu utakmice.³⁷

Ako uporedimo ova dva istraživanja za isti vremenski period, prvo koje se odnosi na teritoriju Srbije bez Kosova i Metohije i drugo koje se odnosi na teritoriju Kolubarskog okruga, uzimajući u obzir da smo u drugom izvršili uvid u svaki predmet a u prvom istraživanju podatke dobili iz statistike koju vodi Republički zavod za statistiku, možemo zaključiti da je stvarno stanje još alarmantnije od onog što nam zvanični statistički podaci pokazuje. Naime, u drugom istraživanju rezultati pokazuju da je protiv 60% osumnjičenih odbačena krivična prijava i to u 70% slučajeva primenom oportuniteta, samo 1/3 osumnjičenih osuđena i to u 96% slučajeva uslovnom osudom a samo u jednom slučaju je lice osuđeno kaznom kućnog zatvora.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Na kraju na osnovu razmatranog možemo izvesti nekoliko zaključaka.

Termine koji se koriste u različitim zakonima iste snage (npr. javni skup – javno okupljanje) potrebno je upodobiti kako bi se smanjili problemi koje pravosudni organi i policija imaju u dokazivanju ovih protivpravnih kaznenih dela. Ovde je bitno istaći da čak ni Ustavni sud kao najviša sudska instanca u državi nije nadležan da ocenjuje međusobnu saglasnost pojedinih odredaba zakona tako da se iste mogu promeniti samo izmenama [12]. Treba naglasiti, da su drugostepeni sudovi zauzeli stav da prijateljske utakmice (koje ne organizuje sportski savez) ako se odigravaju bez publike ne predstavljaju sportsku priredbu, niti javno okupljanje (javni skup). To znači, da se ovo krivično delo ne može učiniti na takvom događaju.

Kaznena politika suda je blaga, bez obzira što je nasilje na sportskim priredbama prepoznato kao značajna opasnost po društvo u celini, Naime, naše istraživanje dokazuje ovu tvrdnju, pri čemu javno tužilaštvo primenjuje oportunitet krivičnog gonjenja u značajnoj meri a sud u najvećem broju slučajeva učinioce kažnjava uslovnom osudom. Pri tome, obavezna mera bezbednosti se donosi za najkraće predviđeno vreme (godinu dana). Čak i u tako kratkom periodu trajanja ova mera bezbednosti se često krši a postupak opozivanja uslovne osude je komplikovan i u veoma malom broju slučajeva se sprovodi.

³⁶ Presuda Višeg suda u Valjevu K.br.42/17 od 29. januara 2018, i presuda Apelacionog suda u Beogradu KŽ1 205/18 od 13. marta 2018.

³⁷ Prekršajni sud u Valjevu, Pr.br. 7134/16 od 20. februara 2017.

Smatramo da država mora naći efikasniji, efektivniji i ekonomičniji način da bi se sprečilo i suzbilo nasilje na sportskim priredbama i javnim okupljanjima. Videli smo da je Zakon o sprečavanju nasilja u porodici efikasno rešio problem kršenja hitnih mera kroz prekršajni postupak. Možda je to dobar način da se tako sankcionišu i učinioci koji krše mere bezbednosti. Argument za moguću primedbu da bi se tako u našem pravnom sistemu prekršajnim normama sankcionisalo kršenje krivičnopravne mere je da se i krivičnim sankcijama kažnjavaju lica koja krše mere zaštite donete u parničnom postupku.

LITERATURA

- [1.] Dunning, Eric (1999): Sport matters: Sociological studies of sport, violence and civilization, London,
- [2.] Đorđević, Đorđe (2010): Prekršajno pravo, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd,
- [3.] Đorđević, Đorđe (2011): Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama, u: Đ. Ignjatović (ur.), Kaznena reakcija sudova u Srbiji, Pravni fakultet, Beograd., str.158-166.
- [4.] Đorđević, Đorđe (2014): *Novi Zakon o prekršajima i novine u opštem delu prekršajnog prava*, NBP- Žurnal za kriminalistiku i pravo, br.2, str. 15-26.
- [5.] Kesić, Zoran; Zekavica, Radomir (2016): *Objava „rata kriminalu“ kao izazov vladavini prava i demokratskom radu policije*, Kultura polisa, br.30, godina XIII, str. 313-325.
- [6.] Kolarić, Dragana (2008): Krivično delo ubistva, Službeni glasnik, Beograd,
- [7.] Kolarić, Dragana (2015): Konceptijske novine u Krivičnom zakoniku Srbije i adekvatnost državne reakcije na kriminalitet, u: *Suđenje u razumnom roku i drugi krivičnopravni instrumenti adekvatnosti državne reakcije na kriminalitet*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor,
- [8.] Kolarić, Dragana (2017): Reforma krivičnog materijalnog zakonodavstva i poglavlje 23 (na raskršću između nacionalnog identiteta i evropskih integracija), u: *Reformski procesi i poglavlje 23 (godinu dana posle)*, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor,
- [9.] Kolarić, Dragana; Marković, Saša (2018): Pojedine nedoumice u primeni Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu – Časopis za pravne i društvene nauke* (glavni i odgovorni urednik: dr Mirko Vasiljević), Vol. 66, broj 1,
- [10.] Marković, Saša (2015): Uloga policije u sprovođenju mere bezbednosti „Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“, *Pravo i autonomija ličnosti*, Tom 1, Pravni život: časopis za pravnu teoriju i praksu glavni i odgovorni urednik: prof. dr Slobodan Perović), Udruženje pravika Srbije, broj 9, Knjiga 578, Beograd, str. 603-620.
- [11.] Marković, Saša (2016): Mera bezbednosti „Zabrana prisustvovanja određenim sportskim priredbama“ u praksi policije i pravosuđa, *NBP - Žurnal za kriminalistiku i pravo* (glavni i odgovorni urednik: prof. dr Dragana Kolarić), Kriminalističko-policijska akademija, godina XXI, Beograd, broj 1, str.133-161,
- [12.] Marković, Saša (2018): Protivrečnosti karijernog razvoja policijskih službenika u Republici Srbiji, Kultura polisa, god. XV, br. 35, str. 211-232
- [13.] Simonović, Branislav (2012): Kriminalistika, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu i Institut za pravne i društvene nauke, Kragujevac,
- [14.] Stojanović, Zoran (2013): Krivično pravo-opšti deo, Pravna knjiga Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013,
- [15.] Stojanović, Zoran; Delić, Nataša (2013): Krivično pravo - posebni deo, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu i Pravna knjiga, Beograd,
- [16.] Šuput, Dejan (2010): Pravni okvir koji uređuje borbu protiv nasilja na sportskim priredbama u evropskim državama, *Strani pravni život*, god. 54, br. 1, str. 233-263.

**CIP- Katalogizacija u publikaciji
Nародна библиотека Србије**

343.85:364.63-053.2(082)
316.624-053.2:004.738.5(082)

НАУЧНИ скуп Мрежа (9 ; 2018 ; Ваљево)

Sprečavanje i suzbijanje nasilja : zbornik radova / IX naučni skup Mreža 2018, 28. 9. 2018. godine, Valjevo ; [organizator] Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija, Univerzitet Singidunum ; [urednik Velisav Marković]. - Valjevo : Univerzitet Singidunum, Fakultet zdravstvenih, pravnih i poslovnih studija, 2018 (Vrnjačka Banja : Satcip). - 111 str. : ilustr. ; 25 cm

Tiraž 500. - Napomene i bibliografske reference uz radove. - Bibliografija uz svaki rad. – Rezime i na engl. jezku uz svaki rad.

ISBN 978-86-81206-02-7

1. Факултет здравствених, правних и пословних студија (Ваљево)

- a) Насиље - Спречавање - Зборници
- b) Деца - Насиље - Спречавање - Зборници
- c) Насиље - Интернет - Зборници

COBISS.SR-ID 270128396

Štampu Zbornika podržalo Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.